

HOTĂRÎRE
cu privire la aprobarea Strategiei Naționale a sănătății reproducerii

nr. 913 din 26.08.2005

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.119-122/990 din 09.09.2005

* * *

În scopul promovării eficiente a politicii statului în vederea îmbunătățirii sănătății reproducerii - component fundamental necesar dezvoltării umane, Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Strategia Națională a sănătății reproducerii (se anexează).
2. Ministerele, alte autorități administrative centrale și autoritățile administrației publice locale vor asigura realizarea prevederilor Strategiei aprobate, raportînd Guvernului anual pînă la data de 15 februarie.
3. Controlul asupra executării prezentei hotărîri se pune în sarcina Ministerului Sănătății.

[Pct.3 modificat prin [Hot.Guv. nr.462 din 24.03.2008](#), în vigoare 01.04.2008]

PRIM-MINISTRU

Vasile TARLEV

Contrasemnează:

Ministrul sănătății și protecției sociale

Valerian Revenco

Ministrul educației, tineretului și sportului

Victor Țircun

Ministrul afacerilor interne

Gheorghe Papuc

Chișinău, 26 august 2005.

Nr.913.

Aprobată
prin Hotărîrea Guvernului
nr.913 din 26 august 2005

STRATEGIA NAȚIONALĂ
a sănătății reproducerii

1. INTRODUCERE

Sănătatea reproducerii, la nivel internațional, este recunoscută drept una din componentele fundamentale necesare dezvoltării umane. De ea depinde sănătatea generală a populației, prosperarea și dezvoltarea tuturor țărilor. Comportamentul reproductiv sănătos asigură un impact pozitiv asupra generațiilor următoare.

Implementarea efectivă a planificării familiei reduce numărul de sarcini nedorite și de avorturi nesigure, previne mortalitatea și morbiditatea indusă de sarcină, micșorează incidența infecțiilor cu transmisie sexuală, inclusiv a infecției cu HIV/SIDA, protejează sănătatea adolescenților și este una din cele mai reale și cost-eficiente posibilități care poate ameliora sănătatea și bunăstarea femeilor, bărbaților, tinerei generații și comunității.

În ultimii ani în Republica Moldova au fost întreprinse un șir de măsuri îndreptate spre ameliorarea sănătății reproducerii. A fost elaborată baza legislativă cu privire la sănătatea reproducerii și lansate

câteva programe naționale. Grație asistenței internaționale, colaborării și parteneriatului cu societatea civilă și organizațiile obștești au fost instruiți furnizorii serviciilor medicale de sănătate a reproducerii, realizate diverse programe educaționale și informative menite să asigure un comportament sexual-reproductiv cât mai sigur și responsabil.

Cu toate acestea, sănătatea reproducerii în Moldova este încă mult sub nivelul posibilităților și cerințelor actuale. Mortalitatea maternă, perinatală și infantilă depășesc nivelul țărilor dezvoltate. Accesul populației la serviciile de planificare a familiei este limitat. Incidența infecțiilor cu transmisie sexuală a atins cote îngrijorătoare. Pe fundalul sporirii emigrației și creșterii nivelului infertilității s-a redus drastic natalitatea. Dreptul adolescenților la educație și servicii de sănătate a reproducerii nu este asigurat pretutindeni. Avortul continuă să fie utilizat, încă destul de frecvent, în scopul planificării familiei, nu rareori fiind însoțit de riscuri reale care și mai mult afectează sănătatea reproducerii. Consecințele violenței în familie, abuzului sexual și ale traficului cu ființe umane nu sînt încă pe deplin estimate. Cancerul genito-mamar ia amploare, transformîndu-se într-o problemă medico-socială de proporții. Problemele sexuale ale bărbaților și persoanelor în vîrstă sînt desconsiderate.

Prezenta Strategie, pentru prima dată, inițiază un complex de măsuri pe termen lung, menite să amelioreze substanțial sănătatea reproducerii în țară. O dată cu elaborarea și aprobarea prezentei Strategii Moldova se aliniaza recomandărilor Organizației Mondiale a Sănătății și Națiunilor Unite în domeniul sănătății reproducerii.

Prezenta Strategie a fost elaborată în deplină concordanță cu concepțiile, strategiile, programele și proiectele naționale existente în domeniile sănătății publice, asistenței sociale, educației, tineretului, drepturilor omului, combaterii violenței în familie, abuzului sexual și traficului cu ființe umane etc.

2. CONTEXTUL INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN

Sănătatea reproducerii și sexualității prezintă un interes deosebit pentru statele Europei și, în mod special, pentru Europa de Est. Ea este domeniul prioritar al Organizației Mondiale a Sănătății, care în 2001 a elaborat Strategia Europeană în Sănătatea Sexuală și a Reproducerii și a chemat toate cele 51 de state-membre ale Consiliului Europei să elaboreze documente strategice similare, reieșind din specificul național. Această prioritate este menționată atît în recomandările ONU cît și în prevederile forurilor și conferințelor internaționale desfășurate în ultimii ani: Conferința Internațională pentru Populație și Dezvoltare (Cairo, 1994); Sesiunea XXI-a a Adunării Generale a ONU (New York, 1999); Forul European pentru Populație (Geneva, 2004) și Adunarea Generală a OMS (Geneva, mai 2004).

Prezenta Strategie a fost elaborată în strictă corespundere cu prevederile Strategiei Europene OMS în Sănătatea Sexuală și a Reproducerii și documentele adoptate prin consens internațional:

Programul Conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare și Programul de acțiuni Cairo+5;

Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului;

Strategia Globală în Sănătatea Reproducerii;

Declarația ONU privitor la infecția cu HIV/SIDA;

Platforma de acțiuni a Conferinței Mondiale pentru Femei din Beijing;

Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei;

Declarația ONU privind eliminarea violenței împotriva femeilor;

Convenția ONU privind drepturile copiilor.

3. CONCEPTE ȘI TENDINȚE PRIORITARE

Pe parcursul ultimilor ani prin consens internațional au fost adoptate definițiile sănătății reproducerii, sănătății sexuale și maternității fără risc (vezi mai jos). Au fost formulate un set de recomandări pentru ameliorarea sănătății reproducerii.

În cadrul planificării strategice și consultării cu diferiți experți naționali au fost identificate domeniile sănătății reproducerii relevante pentru Republica Moldova:

planificarea familiei - drepturile în realizarea funcției de reproducere. Opțiuni contraceptive;

maternitate fără risc - îngrijirea preconcepțională. Diagnosticul și îngrijirea prenatală. Prevenirea

nașterii copiilor cu malformații congenitale;

adolescenții și tinerii - sănătatea reproducerii și sexualității la adolescenți și tineri. Servicii prietenoase tinerilor. Educația pentru formarea deprinderilor de viață în școală;

infecțiile tractului reproductiv - prevenirea și managementul infecțiilor cu transmisie sexuală și a infecției cu HIV/SIDA. Servicii de diagnostic și tratament;

avortul - avortul în siguranță. Serviciile de întrerupere a sarcinii. Consilierea postavortum;

sterilitatea - prevenirea infertilității. Servicii de diagnostic și tratament a sterilității;

violența în familie și abuzul sexual - prevenirea și managementul violenței în familie și abuzului sexual;

traficul cu ființe umane - prevenirea traficului cu ființe umane;

cancerul genito-mamar - diagnosticul precoce și managementul cancerului genito-mamar;

persoanele în vârstă - sănătatea sexuală a persoanelor în vârstă. Servicii de consiliere;

bărbații - sănătatea sexual-reproductivă a bărbaților.

Sănătatea reproducerii este o condiție de bunăstare fizică, mintală și socială completă, care nu poate fi definită doar prin absența bolii sau infirmității și care este legată de tot ce ține de sistemul de reproducere, funcțiile și procesele îndeplinite de acesta pe parcursul întregii vieți a omului. Sănătatea reproducerii implică posibilitatea oamenilor de a fi capabili să aibă o viață sexuală responsabilă, plăcută și lipsită de riscuri, precum și să se reproducă și să aibă libertatea de a decide dacă da, atunci când și cât de des să o facă. Această condiție presupune implicit dreptul femeilor și bărbaților de a fi informați și de a avea acces liber la metodele de planificare a familiei sigure, ieftine și acceptabile, precum și la alte metode legate de reglarea fertilității; în același timp implică accesul nestânjenit la serviciile medicale care să asigure femeilor siguranță pe parcursul perioadei de gestație și la naștere, oferind cuplurilor cele mai bune șanse de a avea copii sănătoși.

Părțile componente ale definiției sănătății reproducerii sînt: sănătatea sexuală (viața sexuală responsabilă, plăcută și sigură); planificarea familiei (libertatea reproducerii, acces la informație, metode și servicii) și maternitatea fără risc (sarcină și naștere în condiții de siguranță, copii sănătoși).

Sănătatea sexuală reprezintă o stare de bunăstare fizică, emoțională, mintală și socială în domeniul sexualității și nu constă doar în absența bolii, a disfuncțiilor sau infirmității. Sănătatea sexuală permite realizarea unei vieți sexuale plăcute, în condiții de siguranță. Se bazează pe o abordare pozitivă și plină de respect a sexualității și relațiilor sexuale, fără coerciție, discriminare sau violență (OMS/EUR, OMS/HQ Geneva și Asociația Mondială de Sexologie, noiembrie 2002).

Maternitatea fără risc presupune: evaluarea, îngrijirea și excluderea riscurilor preconceptionale; prevenirea sarcinilor nedorite sau cu risc înalt; evitarea avorturilor ilegale sau efectuate în condiții nesigure; reducerea mortalității și morbidității materne și ameliorarea sănătății nou-născuților; accesul la informație și asistență calificată pe parcursul perioadei gestaționale, intranatale și postnatale (OMS, 1994).

4. SITUAȚIA ACTUALĂ A SĂNĂTĂȚII REPRODUCERII ÎN MOLDOVA

Sănătatea reproducerii constituie pentru Republica Moldova o prioritate de actualitate crescîndă. Măsurile întreprinse în ultimii ani la nivel guvernamental au drept scop de a îmbunătăți starea sănătății reproducerii populației și de a asigura cetățenilor Republicii Moldova posibilitatea de a-și realiza funcția sexuală și reproductivă, pentru ca ei să ajungă la o dezvoltare și maturizare sexuală sănătoasă și să întrețină relații sexuale lipsite de riscuri, să aibă numărul dorit de copii, în condiții de siguranță și sănătate; să evite bolile legate de sexualitate și reproducere, să beneficieze de servicii de calitate în caz de dereglare a funcției reproductive și sexuale; să nu fie supuși și afectați de violență și alte practici abuzive, legate de sexualitate și reproducere.

În 1998 asistența medicală în planificarea familiei a fost eșalonată în trei nivele: nivelul 1 - medicul de familie; nivelul 2 - cabinetul de planificare a familiei al spitalului raional și nivelul 3 - Centrul Național Științifico-Practic de Sănătate Reproductivă, Genetică Medicală și Planificare Familială.

Este salutară participarea organizațiilor obștești locale și grupelor de voluntariat în procesul de instruire și informare în ocrotirea sănătății reproducerii. Cu suportul organizațiilor internaționale au fost

organizate seminare republicane și raionale pentru instruirea personalului medical în problemele sănătății reproducerii.

Datorită asistenței internaționale grupele social-vulnerabile au fost asigurate cu contraceptive, personalul medical a fost instruit în probleme ce țin de planificarea familiei și dezvoltarea multilaterală a componentului informațional-educativ-comunicativ.

Ca rezultat al măsurilor întreprinse s-a constatat îmbunătățirea indicatorilor sănătății reproducerii. Folosirea contracepției hormonale este în continuă creștere. A sporit accesul populației la serviciile de calitate în sănătatea reproducerii, precum și nivelul de informare a populației în protejarea sănătății reproducerii.

Este necesar de menționat faptul că, deși au fost obținute anumite rezultate, multe chestiuni urmează a fi soluționate. În 2003, în 37,5% cazuri, mortalitatea maternă a survenit ca urmare a complicațiilor avortului. Deși mortalitatea perinatală, manifestă, în general, o tendință de reducere, este îngrijorător faptul că rămâne înaltă mortalitatea perinatală a copiilor cu masa mai mare de 2500 g și cu malformații congenitale, deformații și aberații cromozomiale.

Printre particularitățile specifice ale planificării familiei în Moldova se remarcă utilizarea insuficientă a metodelor moderne de contracepție, cum ar fi, contracepția hormonală și sterilizarea chirurgicală. În același timp, folosirea exagerată a dispozitivului intrauterin este neargumentată, luînd în considerare nivelul înalt al maladiilor cu transmisie sexuală și anemiei ferodeficitare, care se constată actualmente la femeile din republică.

Accesul tinerilor la servicii medicale specializate, conform principiilor de servicii prietenoase de sănătate, este extrem de redus, în special, în mediul rural. Tinerilor li se acordă servicii de sănătate a reproducerii și sexualitate în cabinetele de planificare a familiei (consilieri gratuite, contraceptive parțial gratuite, avortul cu plată); accesul calitativ limitat (nerespectarea confidențialității și anonimatului, nivelul redus de cultură sanitară a populației), mai ales în mediul rural. Nu există o concepție națională privind clinică prietenoasă tinerilor, standarde de calitate și protocoale de îngrijire a tinerilor în domeniul sănătății reproducerii. Cadrul legislativ și normativ referitor la sănătatea reproducerii adolescenților este imperfect (consimțământul părinților pentru efectuarea avortului, păstrarea confidențialității și anonimatului, în special, referitor la infecțiile cu transmisie sexuală și avort). Tot mai multe persoane tinere devin victime ale violenței și traficului de ființe umane. În același timp serviciile existente acordă o atenție insuficientă consilierii psihologice și medicale ale victimelor.

Situația epidemică a infecției HIV/SIDA se menține tensionată. Este regretabil faptul că informarea, educarea și comunicarea în domeniul infecțiilor cu transmisie sexuală și infecției HIV nu au un caracter de masă, de cele mai multe ori nu ajung la populație, nu sînt promovate și susținute de mass-media.

Diminuările socio-economice, creșterea incidenței bolilor cu transmisie sexuală, tendințele de întemeiere tot mai tardivă a familiei fac ca infertilitatea în căsătorie să capete o amploare mare. Acest lucru devine tot mai îngrijorător, luînd în considerare reducerea natalității pe fundalul unei emigrații sporite.

Cancerul genito-mamar are o frecvență destul de înaltă, supunînd unor riscuri considerabile femeile de vîrstă reproductivă. Problemele sexuale ale persoanelor în vîrstă rămîn desconsiderate. Serviciile de sănătate nu acordă atenția cuvenită soluționării problemelor sexual-reproductive ale bărbaților.

Reieșind din cele expuse, și în scopul acordării cuplurilor și indivizilor a posibilităților de a-și realiza necesitățile reproducerii, de a preveni sarcinile nedorite și cu risc sporit, de a efectua avortul în condiții sigure, precum și de a avea acces la serviciile de calitate care ar contribui la soluționarea problemelor sexual-reproductive este necesară implementarea prezentei Strategii.

5. PRINCIPII DE BAZĂ

Principiile de bază în elaborarea prezentei Strategii sînt:

sănătatea în calitate de drept fundamental al omului. Oricine are dreptul la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mintală, inclusiv sănătatea sexuală și a reproducerii;

asigurarea egalității șanselor femeilor și bărbaților la servicii de sănătate sexuală și a reproducerii;

aducerea cadrului legislativ și normativ în domeniul sănătății sexuale și reproducerii în concordanță cu standardele și recomandările organismelor și instituțiilor internaționale;

integrarea serviciilor de sănătate a reproducerii în asistența medicală primară, pentru a le face cât mai accesibile populației;

dezvoltarea serviciilor medicale calitative în sănătatea reproducerii în corespundere cu cerințele științei contemporane;

respectarea valorilor etice și tradițiilor culturale ale populației, în conformitate cu drepturile umane universale;

promovarea și susținerea inițiativelor indivizilor, comunităților, organizațiilor guvernamentale și obștești în protejarea și menținerea celor mai înalte standarde de sănătate sexuală și a reproducerii;

coordonarea prezentei Strategii cu toate strategiile și programele naționale în derulare.

Direcții strategice

Pentru a obține realizări palpabile în domeniul vizat au fost trasate următoarele direcții strategice: crearea mediului adecvat în acest domeniu prin advocacy și mobilizare socială, cu implicarea comunității, factorilor de decizie și furnizorilor de servicii;

promovarea comportamentului sexual sănătos;

ameliorarea relațiilor dintre furnizor și client, cu utilizarea celor mai bune practici;

promovarea accesului la servicii medicale calitative în sănătatea reproducerii;

asigurarea posibilităților de instruire prin seminare și alte activități de sporire a capacităților;

colaborarea cu organizațiile și instituțiile similare din țară și străinătate;

utilizarea practicilor bazate pe dovezi, cu dezvoltarea cercetărilor și diseminarea informației.

6. SCOPURI ȘI OBIECTIVE

Scopul principal

Scopul principal constă în asigurarea drepturilor cetățenilor Republicii Moldova în realizarea funcției sexuale și de reproducere, pentru a:

ajunge la dezvoltarea și maturizarea sexuală sănătoasă, în capacitatea de a întreține relații sexuale lipsite de riscuri;

avea un număr dorit de copii, în condiții de siguranță și sănătate;

evita bolile cauzate de sexualitate și reproducere;

beneficia de servicii medicale calitative în cazul dereglării funcției sexuale și reproducerii;

nu fi afectați și supuși violenței și altor practici abuzive legate de sexualitate și reproducere.

Obiective generale

Drept obiective generale sînt:

susținerea cuplurilor și indivizilor în realizarea scopurilor reproducerii;

prevenirea sarcinilor nedorite sau cu risc sporit;

asigurarea efectuării legale și în condiții sigure a avortului;

reducerea morbidității și mortalității materne și perinatale;

prevenirea infecțiilor cu transmisie sexuală și a infecției cu HIV/SIDA;

ameliorarea sănătății sexuale și reproducerii adolescenților și tinerilor;

participarea activă a bărbaților în planificarea familiei și protejarea sănătății reproducerii;

prevenirea și managementul efectiv al infertilității;

protejarea contra violenței și altor practici abuzive legate de sexualitate și reproducere;

prestarea serviciilor medicale calitative, accesibile, acceptabile și convenabile în domeniul sănătății reproducerii tuturor celor care o doresc;

ameliorarea calității consultației, informației, educației și comunicării în problemele sexualității și reproducerii.

6.1. Planificarea familiei

Scopul: formarea atitudinii responsabile și sigure a populației referitor la comportamentul sexual, prevenirea sarcinilor nedorite sau cu risc sporit.

Obiective:

asigurarea condițiilor optime pentru realizarea funcției reproducerii a cuplurilor și indivizilor;
atingerea idealului - "Fiecare sarcină trebuie să fie dorită și planificată";
reducerea rolului avortului ca metodă de reglare a natalității prin asigurarea cu opțiuni contraceptive moderne;
ridicarea nivelului de cunoștințe al populației privitor la avantajele și beneficiile planificării familiei;
creșterea accesibilității și adresabilității populației la servicii calificate de planificare a familiei și sănătate a reproducerii;
sporirea participării active și conștiente a femeilor, bărbaților și tinerilor în luarea deciziilor referitor la opțiunile reproducerii;
optimizarea sistemului de monitorizare, evaluare și raportare în planificarea familiei.

6.2. Maternitatea fără risc

Scopul: reducerea morbidității și mortalității materne, perinatale și neonatale în Republica Moldova prin ameliorarea calității și creșterea accesibilității la serviciile medicale.

Obiective:

asigurarea accesului deplin și a echității sociale în îngrijirile perinatale;
formarea atitudinii și deprinderilor sănătoase ale populației în domeniul îngrijirilor perinatale.

6.3. Sănătatea sexual-reproductivă a adolescenților și tinerilor

Scopul: îmbunătățirea sănătății sexual-reproductive a adolescenților și tinerilor.

Obiective:

informarea și educarea adolescenților privind sănătatea sexual-reproductivă în scopul dezvoltării deprinderilor comportamentale responsabile și sănătoase;

asigurarea accesului liber al adolescenților la serviciile de sănătate prietenoase tinerilor, fără discriminare, pentru a satisface necesitățile lor reproductive, luând în considerare dreptul la intimitate, confidențialitate și consimțământ informat;

reducerea ratei sarcinilor, avortului și a incidenței infecțiilor cu transmisie sexuală printre adolescenți și tineri.

6.4. Infecțiile tractului reproductiv

Scopul: prevenirea răspândirii infecțiilor cu transmisie sexuală și a infecției HIV în rândurile populației sexual active.

Obiective:

îmbunătățirea diagnosticului infecțiilor cu transmisie sexuală și infecției HIV/SIDA în clinicele de sănătate a reproducerii;

ameliorarea calității consultării și managementului pacienților suferinzi de infecții cu transmisie sexuală și infecția HIV/SIDA;

sporirea accesului populației la serviciile de profilaxie, diagnostic și tratament a infecțiilor cu transmisie sexuală și a infecției HIV/SIDA;

creșterea nivelului de informare și educare a populației referitor la posibilitățile și modalitățile diagnosticului infecțiilor cu transmisie sexuală și a infecției HIV/SIDA.

6.5. Avortul și serviciile de întrerupere a sarcinii

Scopul: reducerea utilizării avortului ca metodă de reglare a natalității și asigurarea efectuării lui, în caz de necesitate, în condiții sigure.

Obiective:

reducerea morbidității și mortalității din cauza complicațiilor după avort;

reducerea ratei totale a avortului și ratei avortului repetat;

ameliorarea calității serviciilor de întrerupere a sarcinii prin implementarea tehnologiilor cost-eficiente, recomandate de OMS și integrarea lor cu alte servicii de sănătate a reproducerii;

creșterea accesibilității populației la serviciile sigure de întrerupere a sarcinii;

abordarea strategică, propusă de OMS, a problemei ameliorării funcționării sistemului de întrerupere a sarcinii;

evaluarea strategică a serviciului de avort din republică.

6.6. Prevenirea și managementul sterilității

Scopul: asigurarea accesului deplin al populației la serviciile medicale calitative în sterilitate.

Obiective:

- revizuirea cadrului normativ privind managementul sterilității;
- elaborarea regulamentelor și standardelor naționale în conduita cuplurilor sterile;
- fortificarea capacităților instituționale de diagnostic și tratament modern al cuplurilor sterile;
- sporirea accesului la serviciile medicale specializate de diagnostic și tratament al sterilității;
- efectuarea studiului științifico-practic aprofundat de evaluare a multiplelor aspecte ale sterilității în republică;
- ridicarea nivelului de informare și educare a populației în domeniul prevenirii sterilității.

6.7. Prevenirea și managementul violenței în familie și abuzului sexual

Scopul: reducerea violenței în familie și abuzului sexual.

Obiective:

- asigurarea cadrului legislativ și normativ adecvat prevenirii violenței în familie și abuzului sexual;
- organizarea serviciilor specifice adresate victimelor violenței în familie și abuzului sexual;
- sporirea gradului de informare și educare a populației în domeniul violenței în familie și abuzului sexual;
- instituirea serviciilor de asistență socială familiilor care nu-și respectă adecvat responsabilitățile față de copii;
- implementarea programelor de reabilitare psihologică a copiilor, victime și martori ai violenței;
- organizarea serviciilor de consiliere a abuzatorilor.

6.8. Prevenirea traficului cu ființe umane

Scopul: prevenirea și diminuarea traficului cu ființe umane.

Obiective:

- asigurarea cadrului normativ adecvat combaterii traficului cu ființe umane și asistenței medico-sociale victimelor lui;
- organizarea serviciilor specifice adresate victimelor traficului cu ființe umane;
- ridicarea nivelului de informare și educare a populației în domeniul combaterii traficului cu ființe umane.

6.9. Depistarea precoce și managementul cancerului genito-mamar

Scopul: ameliorarea diagnosticului precoce și managementului cancerului genito-mamar.

Obiective:

- perfecționarea cadrului normativ în domeniul diagnosticului precoce al cancerului de col uterin și mamar;
- definitivarea elaborării și aprobarea Programului Național de combatere a maladiilor oncologice pentru anii 2005-2010;
- sporirea accesului populației la serviciile de diagnostic și profilaxie a cancerului genito-mamar;
- efectuarea screeningului citologic pentru depistarea proceselor precanceroase și cancerului de col uterin;
- instruirea furnizorilor de servicii medicale în depistarea precoce a cancerului de col uterin și mamar;
- instruirea medicilor obstetricieni-ginecologi și moașelor din localitățile rurale în colectarea corectă a frotiurilor de pe colul uterin și din canalul cervical pentru investigația citologică;
- elaborarea conceptului modern de informare și educare a populației în domeniul cancerului genito-mamar;
- propagarea măsurilor de profilaxie primară și secundară a cancerului organelor de reproducere la femeii prin intermediul mass-media;
- editarea broșurilor și buchetelor cu privire la metodele de depistare precoce a cancerului de col uterin și mamar;
- antrenarea păturilor largi ale societății în combaterea activă a cancerului de col uterin și mamar.

6.10. Sănătatea sexuală a persoanelor în vârstă

Scopul: ameliorarea sănătății sexuale a femeilor și bărbaților în vârstă.

Obiective:

sporirea accesului și adresabilității persoanelor în vîrstă la serviciile de sănătate sexuală;
creșterea gradului de informare și educare a persoanelor în vîrstă în domeniul sănătății sexuale.

6.11. Sănătatea sexual-reproductivă a bărbaților

Scopul: Îmbunătățirea sănătății sexual-reproductive a bărbaților și participarea lor activă în planificarea familiei.

Obiective:

ridicarea nivelului de cunoștințe al bărbaților în planificarea familiei și protejarea sănătății reproducerii;

creșterea accesibilității și adresabilității bărbaților la servicii calificate de planificare a familiei și sănătate a reproducerii;

sporirea participării active a bărbaților în luarea deciziilor referitor la planificarea familiei.

7. REZULTATELE AȘTEPTATE

În ansamblu:

va fi definitivată perfecționarea cadrului normativ referitor la funcționarea serviciului de sănătate a reproducerii;

tematica sănătății reproducerii va fi inclusă în programele de studii universitare și postuniversitare;

în fiecare raion și municipiu din republică vor fi organizate servicii calificate, cuprinzătoare și integrate de sănătate a reproducerii;

regulamentele cu privire la acordarea asistenței medicale în planificarea familiei vor fi adaptate cerințelor internaționale;

va fi elaborat sistemul de evidență, monitorizare și evaluare în planificarea familiei;

educația sexuală va fi implementată și în sistemul de învățămînt;

va fi dezvoltat sistemul autohton de informare, educare și comunicare.

7.1. În planificarea familiei:

prevalența contracepției moderne va depăși 50%. Contracepția hormonală va depăși 10%, iar sterilizarea chirurgicală voluntară va fi mai mare de 5%;

consultarea în alegerea celei mai optimale metode de contracepție va deveni parte componentă a sistemului de asistență medicală primară;

nivelul de informare și educare a populației în domeniul planificării familiei va depăși 75%;

vor spori adresările și accesul populației la serviciile de planificare a familiei.

7.2. În maternitatea fără risc:**Se va reduce rata:**

mortalității perinatale sub 20 la 100 mii născuți vii;

mortalității perinatale sub 10 la 1000 născuți vii și morți;

mortalității neonatale precoce sub 5 la 1000 născuți vii;

morbidity neonatale precoce sub 200 la 1000 născuți vii;

va fi asigurat accesul echitabil al femeilor la îngrijirile perinatale, indiferent de locul de trai și statutul social;

în cadrul asistenței medicale antenatale gravidelor le vor fi asigurate cel puțin șase vizite, inclusiv una în primul trimestru al sarcinii;

populația țintă va avea atitudini și deprinderi sănătoase de îngrijire perinatală.

7.3. În sănătatea sexual-reproductivă a adolescenților și tinerilor:

educația sexuală va fi implementată în cel puțin 80% instituții de învățămînt școlar din republică;

nivelul de informare și educare a adolescenților și tinerilor în sănătatea sexual-reproductivă va depăși 80%;

fiecare sector teritorial din republică va fi asigurat cu servicii de sănătate prietenoase tinerilor;

se va reduce:

rata sarcinilor la adolescente cu 30%;

incidența sifilisului la adolescenți cu 20%.

7.4. În prevenirea și managementul infecțiilor tractului reproductiv:

consilierea pacienților cu infecții cu transmisie sexuală va fi integrată în serviciul de planificare a familiei și a medicului de familie;

nivelul de informare și educare a populației în vîrsta de reproducere privind infecțiile cu transmisie sexuală și infecția HIV/SIDA va depăși 75%;

va spori gradul de participare a populației în vîrsta de reproducere la luarea deciziilor vizavi de comportamentul de risc;

incidența infecției cu HIV/SIDA se va menține la nivelul anului 2004. Se va reduce frecvența transmiterii infecției HIV de la mamă la făt sub 1%.

7.5. În avort și serviciile de întrerupere a sarcinii:

va crește nivelul de informare și educare a populației în problema avortului;

rata avortului nu va depăși 15 la 1000 de femei în vîrsta fertilă;

se va reduce frecvența complicațiilor după avort;

va fi evitat decesul matern din cauza complicațiilor după avort;

mai bine de 70% din paciente vor părăsi instituția medicală după avort cu metoda de contracepție selectată.

7.6. În prevenirea și managementul sterilității:

va crește numărul adresărilor și accesul cuplurilor sterile la serviciile medicale calificate;

va crește nivelul de informare și educare a populației în vîrsta de reproducere referitor la profilaxia infertilității.

7.7. În prevenirea și managementul violenței în familie și abuzului sexual:

va crește nivelul de informare și educare a populației referitor la prevenirea violenței în familie și abuzului sexual;

se va reduce numărul cazurilor de violență în familie și abuz sexual.

7.8. În prevenirea traficului cu ființe umane:

va crește nivelul de informare și educare a populației privitor la fenomenul traficului cu ființe umane și consecințele lui;

se va reduce numărul persoanelor traficate.

7.9. În depistarea precoce și managementul cancerului genito-mamar:

nivelul de informare și educare a populației în problema combaterii cancerului genito-mamar va atinge standardele europene;

procentul depistării cancerului de col uterin în stadiul 0 va depăși 25, iar în stadiile I-II - 45.

7.10. În sănătatea sexuală a persoanelor în vîrstă:

nivelul de informare și educare a persoanelor în vîrstă referitor la sănătatea sexuală va depăși 60%;

fiecare sector din republică va dezvolta servicii de consiliere a persoanelor în vîrstă în problemele sexuale.

7.11. Sănătatea sexual-reproductivă a bărbaților:

nivelul de informare a bărbaților în protejarea sănătății sexual-reproductive va depăși 70%;

toate serviciile de planificare a familiei din țară vor acorda consiliere bărbaților în problemele sexual-reproductive.

8. CADRUL DE IMPLEMENTARE

Reforma sistemului de sănătate a reproducerii:

dezvoltarea concepției naționale de servicii de sănătate a reproducerii;

dezvoltarea serviciilor de sănătate a reproducerii în fiecare raion și municipiu din republică;

integrarea serviciilor de sănătate a reproducerii în sistemul de asistență medicală primară;

organizarea serviciului integral și cuprinzător de asistență în sănătatea reproducerii și planificarea familiei;

instituirea mecanismului și criteriilor de referire a pacienților cu dereglări ale funcției de reproducere;

elaborarea regulamentelor serviciilor de planificare a familiei și sănătate a reproducerii.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor:

prestarea serviciilor de sănătate a reproducerii în cadrul sistemului de asistență medicală primară;
sporirea capacităților cabinetelor de planificare a familiei și a Centrului Național Științifico-Practic de Sănătate a Reproducerii, Genetică Medicală și Planificarea Familiei în consilierea, profilaxia, diagnosticul și managementul pacienților cu probleme sexuale și de reproducere;

elaborarea și implementarea ghidurilor instructiv-metodice și standardelor de asistență în sănătatea reproducerii.

Instruirea furnizorilor de servicii medicale:

elaborarea curriculei de studii universitare și postuniversitare în sănătatea reproducerii pentru medicii de familie și medicii obstetricieni-ginecologi;

inclusiunea tematicii sănătății reproducerii în programele de studii universitare și postuniversitare;

elaborarea ghidurilor instructiv-metodice, standardelor de cunoștințe și aptitudinii practice pentru furnizorii de servicii în sănătatea reproducerii;

pregătirea specialiștilor ce activează în cabinetele de planificare a familiei, conform modulelor ce ar cuprinde toate aspectele sănătății reproducerii;

organizarea seminarelor de instruire continuă a medicilor de familie, medicilor obstetricieni-ginecologi, dermatologo-venerologi și asistentelor medicale în sănătatea reproducerii.

Informare, educare și comunicare:

crearea sistemului de educație pentru sănătate și viața de familie în cadrul instituțiilor de învățământ;

crearea sistemului de informare, educare și comunicare în sănătatea reproducerii pentru populația în vîrstă de reproducere.

Egalitatea între sexe:

asigurarea informației și accesului la serviciile de sănătate a reproducerii în egală măsură pentru bărbați și femei.

Cercetare, monitorizare și evaluare:

adoptarea și promovarea definițiilor și clasificărilor acceptate pe plan internațional în sănătatea reproducerii;

crearea sistemului managerial informațional de sănătate a reproducerii;

elaborarea documentației de evidență și monitorizare în planificarea familiei;

elaborarea indicatorilor de raportare anuale în sănătatea reproducerii;

promovarea managementului calității serviciilor de sănătate a reproducerii;

instituirea în cadrul Centrului Național Științifico-Practic de Sănătate a Reproducerii, Genetică Medicală și Planificarea Familiei a unui centru metodic de coordonare, evidență, analiză și raportare în sănătatea reproducerii;

efectuarea studiului complex de evaluare a asistenței medicale în sănătatea reproducerii;

efectuarea studiilor periodice populaționale în sănătatea reproducerii.

8.1. Planificarea familiei

Perfecționarea cadrului legislativ și normativ:

dezvoltarea serviciilor de planificare a familiei în fiecare centru al medicilor de familie, centru de sănătate, oficiu al medicului de familie;

inclusiunea planificării familiei în serviciul de asistență medicală primară;

crearea unor mecanisme de aprovizionare a grupurilor vulnerabile cu contraceptive moderne fără plată sau la un preț accesibil.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor:

elaborarea standardelor de asistență pentru serviciul național de planificare a familiei;

integrarea serviciilor de contracepție cu alte servicii de sănătate a reproducerii;

efectuarea în cadrul serviciilor de planificare a familiei a consilierii preconcepționale, după naștere și avort, adolescenților și tinerilor, cuplurilor ce suferă de sterilitate, victimelor violenței și traficului;

încadrarea medicilor de familie în planificarea familiei și protejarea sănătății reproducerii;

asigurarea accesului populației la toate metodele contraceptive, inclusiv contracepția hormonală modernă și sterilizarea chirurgicală voluntară.

Instruirea furnizorilor de servicii medicale:

inclusiunea tematicii planificării familiei în programele de studii universitare și postuniversitare;
elaborarea ghidurilor instructiv-metodice și standardelor de cunoștințe și aptitudini practice în sănătatea reproducerii pentru furnizorii de servicii în planificarea familiei;

organizarea seminarelor de educare continuă în sănătatea reproducerii, inclusiv la locul de muncă, a medicilor de familie, medicilor obstetricieni-ginecologi, dermatologo-venerologi și asistentelor medicale;
efectuarea instruirii complexe a medicilor cabinetelor de planificare a familiei, medicilor obstetricieni-ginecologi, medicilor de familie în toate domeniile relevante de sănătate a reproducerii: planificarea familiei, maternitatea fără risc, sănătatea tinerilor, infecțiile tractului reproductiv, avortul, infertilitatea, violența, traficul, cancerul genito-mamar, menopauza, sănătatea sexual-reproductivă a bărbaților.

Informare, educare și comunicare:

promovarea educației în planificarea familiei în licee, universități și alte instituții de învățământ;
organizarea sesiunilor de formare în educația pentru viața de familie pentru cadrele didactice și medicale din școli;

editarea și distribuirea în rândul populației a materialelor informative în domeniul planificării familiei;
antrenarea asociațiilor obștești și societății civile în activitatea educațional-informativă și comunicativă în planificarea familiei;

participarea mass-media în campaniile informativ-educative în planificarea familiei;

antrenarea medicilor de familie în educația contraceptivă;

dezvoltarea conceptului de comunicare a bărbaților și femeilor în planificarea familiei.

Egalitatea între genuri:

informarea femeilor și bărbaților despre dreptul la alegere în domeniul planificării familiei;
direcționarea educației școlare și extrașcolare în domeniul planificării familiei, în egală măsură, atât pentru băieți cât și pentru fete;

promovarea educației publice în sănătatea reproducerii, atât pentru femei cât și pentru bărbați;

asigurarea disponibilității metodelor de contracepție pentru femei și pentru bărbați;

asigurarea accesului la serviciile de planificare a familiei, în egală măsură, atât femeilor cât și bărbaților.

Cercetare, monitorizare și evaluare:

crearea sistemului informațional în planificarea familiei;

crearea unui sistem național de evidență, monitorizare și evaluare în planificarea familiei;

efectuarea studiilor de evaluare complexă a asistenței în planificarea familiei.

8.2. Maternitatea fără risc

Perfecționarea cadrului legislativ și normativ:

conformarea standardelor de asistență medicală perinatală, aprobate în cadrul asigurării obligatorii de asistență medicală, principiilor medicinei bazate pe dovezi și ghidurilor clinice în vigoare;

perfecționarea criteriilor de acreditare a instituțiilor medicale antrenate în acordarea asistenței medicale perinatale corespunzător principiilor inițiativei "Sarcină fără Risc";

identificarea mecanismelor de protecție a păturilor social vulnerabile.

Accesibilitatea, utilizarea și calitatea serviciilor:

promovarea conceptului "Serviciile Perinatale Prietenoase Familiei" - instrument al asigurării calității;

continuarea perfecționării sistemului de definiții și indicatori ai asistenței medicale perinatale și pregătirii continuă a personalului implicat în colectarea și prelucrarea datelor.

Instruirea furnizorilor de servicii medicale:

continuarea instruirii postuniversitare a personalului medical al serviciului perinatal în domeniile prioritare: principiile planificării serviciilor perinatale; managementul calității totale; medicina bazată pe dovezi; îngrijirile esențiale în obstetrică și neonatologie; prevenirea transmisiei infecției HIV/SIDA de la

mamă la făt;

identificarea necesităților de instruire a personalului medical.

Capacitățile femeilor, familiilor și comunității:

evaluarea nivelului cunoștințelor, deprinderilor comportamentale și satisfacției consumatorilor vizavi de serviciile perinatale;

elaborarea politicii naționale de interacțiune a familiei și comunității în domeniul perinatologiei;

dezvoltarea parteneriatului dintre serviciile perinatale și comunitate;

stabilirea mecanismelor de încurajare a participării active a mamelor și reprezentanților comunității în ameliorarea calității serviciilor perinatale;

fortificarea capacităților și deprinderilor de comunicare interpersonală și interculturală a personalului medical din sistemul ocrotirii sănătății mamei și copilului.

Egalitatea șanselor pentru femei și bărbați:

antrenarea ambilor viitori părinți în îngrijirea preconcepțională, antenatală, intranatală și postnatală;

planificarea și implementarea intervențiilor pentru identificarea și soluționarea problemei legate de violența în timpul sarcinii.

Cercetare, monitorizare și evaluare

finalizarea elaborării, adoptării și implementării Ghidului de indicatori în asistența perinatală;

perfecționarea și completarea instrumentelor existente de evaluare a serviciilor perinatale;

efectuarea studiilor operaționale cu impact direct asupra mortalității și morbidității materne și perinatale;

stabilirea factorilor de risc în realizarea funcției de reproducere.

8.3. Sănătatea sexual-reproductivă a adolescenților și tinerilor

Perfecționarea cadrului legislativ și normativ:

elaborarea concepției naționale privind serviciile de sănătate prietenoase tinerilor;

organizarea serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor în fiecare raion și municipiu;

implementarea educației pentru viața de familie în programul de studii liceal.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor:

acordarea serviciilor prietenoase, accesibile tinerilor pentru satisfacerea efectivă a necesităților sexual-reproductive, inclusiv:

informarea și educarea în sănătatea reproducerii;

consilierea adolescenților în domeniul relațiilor și egalității între genuri;

promovarea comportamentului sexual responsabil;

prevenirea violenței asupra adolescenților;

pregătirea către viața de familie, planificarea responsabilă a nașterii unui copil și evitarea sarcinii nedorite, a bolilor cu transmisie sexuală și infecției HIV.

Aceste servicii vor asigura și garanta dreptul adolescenților la intimitate, confidențialitate și consimțământ informat;

informarea, consilierea și asigurarea serviciilor de sănătate a reproducerii, de prevenire și tratament a bolilor cu transmisie sexuală în rândurile adolescenților sexual-activi;

asigurarea suportului special de către familie, furnizorii de servicii și comunitate adolescentelor gravide în timpul sarcinii, nașterii și perioadei postnatale;

acordarea atenției deosebite tinerilor vulnerabili și dezavantajați;

integrarea în cadrul serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor a activităților de profilaxie, consiliere, diagnostic, tratament, informare, educare și comunicare.

Instruirea furnizorilor de servicii medicale:

elaborarea ghidurilor instructiv-metodice privind sănătatea sexual-reproductivă a adolescenților și tinerilor;

organizarea seminarelor de instruire continuă a medicilor de familie, medicilor obstetricieni-ginecologi, dermatologi-venerologi și asistentelor medicale în sănătatea sexual-reproductivă a adolescenților și tinerilor.

Informare, educare și comunicare:

antrenarea și instruirea tuturor celor care sînt în stare să acorde susținere adolescenților în comportamentul sexual și reproductiv responsabil, în particular, părinții și familia, precum și comunitatea, școala, mass-media și tinerii educatori.

Educația în școală:

promovarea educației sexuale în școli, universități și alte instituții de învățămînt;

inclusiunea educației în problemele comportamentului sexual responsabil, relațiilor între genuri, violenței asupra adolescenților, practicilor planificării responsabile a familiei, vieții de familie, prevenirii bolilor cu transmisie sexuală și infecției HIV/SIDA în programele tuturor nivelurilor de învățămînt.

Antrenarea părinților:

promovarea programelor direcționate spre educarea părinților în scopul asigurării copiilor cu informația necesară referitor la sănătatea sexuală și a reproducerii.

Tineri pentru tineri:

promovarea programelor "tineri pentru tineri" care vor include seminare, discuții în grup, activități artistice, publicații în presă și emisiuni la radio.

Atragerea tinerilor:

implicarea tinerilor în planificarea, implementarea și evaluarea activităților informațional-educativ-comunicative;

antrenarea adolescenților și tinerilor în planificarea și implementarea serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor.

Furnizorii de servicii medicale:

antrenarea medicilor de familie, personalului medical al cabinetelor de planificare a familiei în educația sexual-reproductivă a adolescenților și tinerilor.

Mass-media:

elaborarea și difuzarea materialelor actuale prin intermediul campaniilor și emisiunilor publice pentru informarea tinerilor despre sănătatea sexual-reproductivă.

Materiale educaționale:

editarea și distribuirea materialelor educaționale și informative pentru adolescenți și tineri.

Implicarea comunității:

antrenarea asociațiilor obștești și societății civile în activitatea educațional-informativă și comunicativă cu adolescenții și tinerii.

Egalitatea genurilor:

pregătirea programelor informative și educaționale privind sănătatea sexual-reproductivă, atît pentru fete cît și pentru băieți. Susținerea mecanismelor de educație și consiliere a adolescenților pentru dezvoltarea unor relații echitabile între genuri.

Cercetare, monitorizare și evaluare:

integrarea datelor privind sănătatea sexual-reproductivă a adolescenților și tinerilor în sistemul național managerial informațional de sănătate a reproducerii;

efectuarea studiului de evaluare a necesităților adolescenților și tinerilor;

realizarea studiilor periodice în sănătatea reproducerii și sexualității adolescenților și tinerilor.

8.4. Prevenirea și managementul infecțiilor tractului reproductiv

Perfecționarea cadrului legislativ și normativ:

implementarea diagnosticului și tratamentului infecțiilor cu transmisie sexuală și a infecției cu HIV/SIDA în cadrul serviciului de planificare a familiei;

conjugarea eforturilor serviciului de planificare a familiei și al sistemului de asistență medicală primară în prevenirea și diagnosticul timpuriu al infecțiilor cu transmisie sexuală și infecției cu HIV/SIDA;

perfecționarea actelor normative privitor la prevenirea și managementul infecțiilor cu transmisie sexuală și infecției cu HIV/SIDA în concordanță cu recomandările OMS;

adoptarea și implementarea clasificărilor și definițiilor internaționale în diagnosticul și tratamentul infecțiilor cu transmisie sexuală și infecției cu HIV/SIDA.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor:

ameliorarea accesului populației în vîrstă de reproducere la serviciile de profilaxie, diagnostic și

tratament a infecțiilor cu transmisie sexuală și infecției cu HIV/SIDA;

elaborarea protocoalelor de asistență medicală pacienților care suferă de infecții cu transmisie sexuală și infecția cu HIV/SIDA;

ameliorarea calității consilierii pacienților care suferă de infecții cu transmisie sexuală și infecția cu HIV/SIDA.

Instruirea furnizorilor de servicii medicale:

elaborarea ghidurilor instructiv-metodice de asistență medicală pacienților care suferă de infecții cu transmisie sexuală și infecția cu HIV/SIDA;

organizarea seminarelor de instruire a personalului medical care prestează servicii de profilaxie, diagnostic și tratament al infecțiilor cu transmisie sexuală și infecției cu HIV/SIDA.

Informare, educare și comunicare:

editarea și distribuirea materialelor informative pentru populația în vârstă de reproducere privitor la protejarea de infecții cu transmisie sexuală și infecția cu HIV/SIDA;

antrenarea medicilor de familie în consilierea pacienților care suferă de infecții cu transmisie sexuală și infecția cu HIV/SIDA.

Cercetare, monitorizare și evaluare:

realizarea studiilor periodice referitor la răspândirea în rândul populației în vârstă de reproducere a infecțiilor cu transmisie sexuală și infecției cu HIV/SIDA;

efectuarea evaluării complexe a serviciilor de profilaxie, diagnostic și tratament al infecțiilor cu transmisie sexuală și infecției cu HIV/SIDA.

8.5. Avortul și servicii de întrerupere a sarcinii

Perfecționarea cadrului legislativ și normativ:

revizuirea regulamentelor cu privire la întreruperea sarcinii;

elaborarea ghidurilor clinice, standardelor și protocoalelor de îngrijiri în avort;

implementarea metodelor de întrerupere a sarcinii prin vacuum aspirație manuală și avortul medicamentos;

elaborarea și implementarea metodologiei și criteriilor de acreditare și licențiere a specialiștilor și instituțiilor medicale prestatoare de servicii medicale de întrerupere a sarcinii.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor:

creșterea accesibilității la serviciile sigure și calificate de întrerupere a sarcinii, prin:

elaborarea standardelor de calitate, în funcție de nivelul asistenței medicale, pentru instituțiile medicale ce furnizează servicii de avort;

implementarea în toate instituțiile din țară a metodei de vacuum aspirație manuală și electrică pentru întreruperea sarcinii în primul trimestru;

implementarea avortului medicamentos în serviciile de întrerupere a sarcinii;

utilizarea metodelor moderne, recomandate de OMS de întrerupere a sarcinii în trimestrul doi de gestație;

implementarea în serviciile de avort a conceptului de "sistem axat pe pacientă";

utilizarea metodelor de control al durerii, recomandate de OMS: suportul psihologic și verbal înainte și pe parcursul procedurii; blocada paracervicală cu lidocaină în avortul din primul trimestru al sarcinii;

elaborarea standardelor de profilaxie, diagnostic, tratament și referire a pacientelor cu complicații după avort;

instruirea și antrenarea medicilor de familie în consilierea pre- și postavort.

Instruirea furnizorilor de servicii medicale:

crearea și implementarea sistemului de instruire continuă a furnizorilor de servicii de întrerupere a sarcinii;

instruirea personalului medical al serviciului de planificare a familiei și sistemului de asistență medicală primară în consilierea pre- și postavort.

Informare, educare și comunicare:

organizarea și desfășurarea campaniilor periodice de educare continuă a populației în problema avortului și riscurilor avortului nesigur;

editarea și distribuirea materialelor informative despre avort populației în vîrstă de reproducere.

Cercetare, monitorizare și evaluare:

efectuarea evaluării strategice a serviciilor de avort;

crearea sistemului de monitorizare și evaluare a serviciului de întrerupere a sarcinii;

realizarea studiilor periodice cu privire la avort și consecințele lui;

elaborarea și implementarea sistemului de monitorizare și evaluare a opiniilor pacienților referitor la serviciile de întrerupere a sarcinii.

8.6. Prevenirea și managementul sterilității

Reforma sistemului de sănătate și a cadrului legislativ și normativ:

perfecționarea actelor normative cu privire la sterilitate;

elaborarea standardelor de conduită a cuplului steril;

sporirea capacității Centrului Național Științifico-Practic de Sănătate a Reproducerii, Genetică Medicală și Planificarea Familiei în diagnosticul și tratamentul cuplului steril.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor:

creșterea accesibilității cuplurilor sterile la serviciile de planificare a familiei;

implementarea tehnologiilor moderne în diagnosticul și tratamentul cuplului steril.

Instruirea furnizorilor de servicii medicale:

elaborarea ghidurilor clinice și standardelor pentru furnizorii de servicii în sterilitate;

organizarea seminarelor de instruire în domeniul sterilității pentru furnizorii de servicii medicale.

Informare, educare și comunicare:

editarea și distribuirea materialelor informative pentru populație în problemele sterilității;

organizarea campaniilor de informare și educare a populației privitor la sterilitate.

Cercetare, monitorizare și evaluare:

realizarea studiilor periodice în domeniul sterilității;

evaluarea și monitorizarea fenomenului sterilității la nivel populațional;

crearea bazei de date în domeniul sterilității.

8.7. Prevenirea și managementul violenței în familie și abuzului sexual

Perfecționarea cadrului legislativ și informativ:

perfecționarea legislației în prevenirea violenței în familie și abuzului sexual și protejarea intereselor victimelor acestor fenomene;

dezvoltarea parteneriatului între structurile statale și societatea civilă.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor:

crearea unor centre specializate în consilierea victimelor violenței în familie și abuzului sexual;

antrenarea serviciului de planificare a familiei în consilierea victimelor violenței în familie și abuzului sexual.

Instruirea furnizorilor de servicii:

elaborarea ghidurilor instructiv-metodice privind consilierea victimelor violenței în familie și abuzului sexual;

organizarea seminarelor cu medicii cabinetelor de planificare a familiei și medicii de familie și instruirea specialiștilor din echipamentele multidisciplinare (polițiști, asistenți sociali, pedagogi) privitor la consilierea și conduita victimelor violenței în familie și abuzului sexual. Elaborarea curriculei de instruire postuniversitară în consilierea și asistența victimelor violenței în familie și abuzului sexual.

Informare, educare și comunicare:

editarea și distribuirea materialelor informative pentru populație privitor la prevenirea violenței în familie și abuzului sexual;

organizarea campaniilor de informare a populației cu privire la fenomenul violenței în familie și abuzului sexual.

Egalitatea între genuri:

asigurarea unor condiții și șanse egale, atât pentru femei cît și pentru bărbați, în campaniile de informare și educare;

asigurarea accesibilității egale pentru femei și bărbați la serviciile de consiliere și asistență a

victimelor violenței în familie și abuzului sexual.

Cercetare, monitorizare și evaluare:

realizarea unor studii în problemele violenței în familie și abuzului sexual;
monitorizarea și evaluarea fenomenului violenței în familie și abuzului sexual;
crearea bazei de date și elaborarea indicatorilor relevanți în domeniu.

8.8. Prevenirea traficului de ființe umane

Perfecționarea cadrului legislativ și normativ:

perfectarea actelor normative privind combaterea traficului cu ființe umane și asistența victimelor lui;

dezvoltarea parteneriatului între structurile statale și societatea civilă în combaterea traficului cu ființe umane.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor:

dezvoltarea centrelor specializate în asistența victimelor traficului cu ființe umane;
antrenarea medicilor cabinetelor de planificare a familiei, medicilor de familie și asistenților sociali în consilierea și asistența victimelor traficului cu ființe umane.

Instruirea furnizorilor de servicii medicale și sociale:

elaborarea ghidurilor instructiv-metodice în consilierea și asistența victimelor traficului cu ființe umane;

organizarea seminarelor de instruire a medicilor cabinetelor de planificare a familiei și a medicilor de familie în consilierea victimelor traficului cu ființe umane;

elaborarea curriculei de instruire postuniversitară a medicilor în consilierea și asistența victimelor traficului cu ființe umane.

Informare, educare și comunicare:

editarea și distribuirea materialelor informative pentru diferite pături sociale cu privire la prevenirea traficului cu ființe umane;

organizarea și desfășurarea campaniilor de informare a populației privind fenomenul traficului cu ființe umane.

Egalitatea între genuri:

asigurarea accesibilității egale femeilor și bărbaților la procesul de informare și educare, îndreptat spre combaterea traficului cu ființe umane;

asigurarea accesibilității egale femeilor și bărbaților, victime ale traficului cu ființe umane, la serviciile și asistență respectivă.

Cercetare, monitorizare și evaluare:

realizarea studiilor periodice în domeniul traficului cu ființe umane;
evaluarea și monitorizarea fenomenului de trafic cu ființe umane la scară națională;
crearea bazei de date și elaborarea indicatorilor relevanți ai traficului cu ființe umane.

8.9. Depistarea precoce a cancerului genito-mamar

Perfecționarea cadrului legislativ și normativ:

elaborarea concepției naționale în depistarea precoce a cancerului genito-mamar;
organizarea screeningului femeilor la cancer de col uterin.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor:

efectuarea screeningului femeilor la cancerul genito-mamar în cadrul sistemului de asistență medicală primară;

antrenarea medicilor cabinetelor de planificare a familiei în depistarea precoce a cancerului genito-mamar.

Instruirea furnizorilor de servicii medicale:

elaborarea ghidurilor instructiv-metodice în diagnosticul cancerului genito-mamar;
organizarea seminarelor de instruire pentru medicii cabinetelor de planificare a familiei și medicii de familie în consilierea, depistarea precoce și conduita pacientelor cu cancer genito-mamar.

Informare, educare și comunicare:

editarea și distribuirea materialelor informative pentru populație în prevenirea cancerului genito-

mamar:

organizarea și desfășurarea campaniilor de informare a populației cu privire la prevenirea cancerului genito-mamar.

Cercetare, monitorizare și evaluare:

perfecționarea registrului național al cancerului genito-mamar;

realizarea studiilor periodice de cercetare în problemele cancerului genito-mamar.

8.10. Sănătatea sexuală a persoanelor în vârstă

Perfecționarea cadrului legislativ și normativ:

elaborarea și aprobarea regulamentelor cu privire la acordarea asistenței medicale persoanelor în vârstă în problemele de sănătate sexuală;

încadrarea asistenței medicale de sănătate sexuală persoanelor în vârstă în serviciul de sănătate a reproducerii.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor:

ameliorarea accesului persoanelor în vârstă la serviciile de sănătate a reproducerii;

antrenarea medicilor cabinetelor de planificare a familiei și medicilor de familie în consilierea persoanelor în vârstă cu probleme de sănătate sexuală;

elaborarea standardelor de asistență medicală în dereglările endocrine și sexuale la persoanele în vârstă.

Instruirea furnizorilor de servicii medicale:

elaborarea ghidurilor instructiv-metodice în conduita persoanelor în vârstă cu dereglări endocrine și sexuale;

organizarea seminarelor de instruire a personalului medical, care prestează servicii persoanelor în vârstă cu probleme de sănătate sexuală.

Informare, educare și comunicare:

editarea și distribuirea materialelor informative în sănătatea sexuală pentru persoanele în vârstă;

organizarea și desfășurarea campaniilor de informare a populației cu privire la sănătatea sexuală a persoanelor în vârstă.

Cercetare, monitorizare și evaluare:

realizarea studiilor periodice în sănătatea sexuală a persoanelor în vârstă.

8.11. Sănătatea sexual-reproductivă a bărbaților

Perfecționarea cadrului legislativ și normativ:

restructurarea serviciului de planificare a familiei în așa fel ca să acorde consiliere și bărbaților;

elaborarea standardelor de consiliere a bărbaților în cabinetele de planificare a familiei.

Accesibilitatea și calitatea serviciilor:

asigurarea bărbaților cu servicii medicale prietenoase, accesibile și adresate necesităților nesatisfăcute.

Serviciile adresate bărbaților vor include:

prevenirea, screeningul și tratamentul bolilor cu transmisie sexuală;
inclusiv HIV/SIDA;

consilierea privind planificarea familiei și metodele de contracepție;

diagnosticul și tratamentul sterilității;

consilierea și tratamentul disfuncțiilor sexuale;

screeningul cancerului genito-urinar masculin;

facilitarea participării bărbaților în consilierea contraceptivă a cuplului;

implementarea vasectomiei ca metodă electivă de contracepție pentru cuplurile ce și-au realizat necesitățile reproductive;

promovarea educației și consilierii băieților în cadrul serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor.

Instruirea furnizorilor de servicii medicale:

elaborarea ghidurilor instructiv-metodice de consiliere și comunicare cu bărbații pentru furnizorii de servicii în planificarea familiei;

instruirea personalului cabinetelor de planificare a familiei și clinicilor de sănătate pentru tineri în

consilierea bărbaților;

organizarea seminarelor de instruire a medicilor de familie, medicilor obstetricieni-ginecologi, dermatologi-venerologi și asistentelor medicale în consilierea bărbaților.

Informare, educare și comunicare:

editarea și distribuirea materialelor informative (broșuri, postere) pentru bărbați în domeniul planificării familiei;

antrenarea asociațiilor obștești și mass-media în educația sexuală a bărbaților;

organizarea campaniilor informațional-educative orientate spre:

încurajarea comunicării în cadrul cuplului;

luarea în comun a deciziilor cu privire la opțiunea reproductivă și planificarea unui copil;

sporirea rolului bărbaților în prevenirea bolilor cu transmitere sexuală și sarcinilor nedorite;

creșterea rolului și responsabilității bărbaților în timpul sarcinii, nașterii și după nașterea copilului;

prevenirea și reducerea violenței masculine în familie.

Cercetare, monitorizare și evaluare:

studierea cunoștințelor, atitudinilor și practicilor bărbaților în sănătatea reproducerii;

elaborarea unui sistem de monitorizare și evaluare a contracepției masculine și sănătății reproducerii la bărbați.

9. NECESITĂȚI

Pentru implementarea cu succes a prezentei Strategii sînt necesare resurse umane, financiare și tehnice.

Resursele umane vor fi constituite din personalul medical, cadrele pedagogice, persoanele ce activează în organizațiile obștești și fondurile internaționale.

Resursele financiare vor proveni din alocațiile bugetare, fondul Companiei Naționale de Asigurări în Medicină, contribuția asociațiilor obștești, donațiile sectorului privat și ale organizațiilor de caritate internaționale.

Resursele tehnice înglobează totalitatea necesităților pentru managementul programelor și proiectelor în sănătatea sexuală și a reproducerii.

10. RESPONSABILITĂȚI

Sectorul guvernamental

Ministerul Sănătății:

va coordona mersul implementării prezentei Strategii, elaborării și realizării în cadrul ei a programelor de asistență în sănătatea reproducerii;

va coordona implementarea programelor de stimulare materială a natalității și de susținere socio-comunitară a femeii în perioadele preconcepțională, ante-intra-postnatală, cu serviciile de asistență socială și protecție a familiei;

va fi responsabil de implementarea programelor în domeniul egalității genurilor umane.

Ministerul Educației și Ministerul Tineretului și Sportului:

va coordona implementarea programelor de educație în domeniile pregătirii către viața de familie, egalității între sexe, sănătății sexuale și a reproducerii în școlile de cultură generală, licee, colegii și universități;

va participa la elaborarea materialelor informativ-educaționale și comunicative și va asigura instruirea cadrelor pedagogice.

Sectorul obștesc

Asociațiile obștești reprezintă elementul cheie în asigurarea cadrului logistic de promovare a măsurilor preconizate în prezenta Strategie. Acestea în parteneriat cu organizațiile guvernamentale vor realiza programe și proiecte informative, educaționale și comunicative în rîndurile populației conform obiectivelor Strategiei.

Sectorul privat

Sectorul privat va fi un furnizor important de servicii în sănătatea reproducerii, în special, în

domeniile neacoperite de asigurare obligatorie de asistență medicală.

[Cap.10 modificat prin [Hot.Guv. nr.768 din 26.11.2009](#), în vigoare 01.12.2009]

[Cap.10 modificat prin [Hot.Guv. nr.462 din 24.03.2008](#), în vigoare 01.04.2008]

11. COLABORAREA INTERNAȚIONALĂ

Organismele internaționale sînt parteneri importanți în realizarea programelor și proiectelor promovate în cadrul prezentei Strategii.

12. MONITORIZARE ȘI EVALUARE

În scopul supravegherii modului în care vor fi atinse obiectivele prezentei Strategii:
vor fi elaborate:

rapoarte anuale despre mersul realizării Strategiei, cu monitorizarea și evaluarea eficienței utilizării resurselor umane, financiare și tehnologice;

rapoarte trimestriale și anuale ale serviciului de planificare a familiei, care vor furniza date despre: numărul și caracteristica pacienților consultați, inclusiv bărbați și tineri, utilizarea metodelor moderne și tradiționale de contracepție, cazurile de infecții cu transmisie sexuală, gradul de asigurare cu contraceptive și consumabile;

anchete și chestionare în baza cărora va fi evaluată accesibilitatea, disponibilitatea și calitatea serviciilor, nivelul cunoștințelor și al deprinderilor practice ale furnizorilor de servicii medicale în sănătatea reproducerii;

va fi efectuată:

evaluarea strategică a serviciilor de sănătate a reproducerii;

auditul maternităților și clinicilor de sănătate a reproducerii;

studii în baza cărora va fi determinat impactul Strategiei asupra sănătății populației.